

**Г. С. Сковорода,
творча спадщина. «Всякому місту
звичай і права» – зразок духовної лірики,
філософсько-сатирична поезія. «De
Libertate» («Про свободу»).**

**Людське життя, подібно
до пісні, гарне не
тривалістю, а чесністю.
Г. Сковорода**

«Всякому місту – звичаї і права» («Пісня № 10»)

У трьох строфах (2-4) автор подає картини людської суєтності, «універсальний образ часу» (Володимир Погребенник).

Тут Сковорода побачив і викрив галерею людських пристрастей-пороків:

- Петро панські «для чинів тре кутки»;
- Федір-купець «обдурити прудкий»;
- дехто постійно ганяється за прибутком («Той безперервно стягає поля»);
- до галереї «марнотної метушні» (Василь Пахаренко) потрапив і юрист, котрий ладить «на смак свій права», і схоластична система освіти, яка виснажувала школярів («з диспуту учню тріщить голова»).

Остання строфа виконує роль узагальнення. Ліричний герой свідомий, що смерть – всевладна, проте ця всевладність смерті не страшна людині, у якої «совість як чистий кришталь».

**Тема “Всякому місту
звичай і права”:
сатиричне зображення
панів, чиновників,
купців, дворянсько-
бюрократичної системи
управління.**

**Ідея “Всякому місту звичай і права”:
нищівне висміювання і засудження
моральних вад тогочасного суспільного
життя (спосіб життя, інтереси і прагнення
поміщиків та купців; тлумачення
чиновниками законів з вигодою для себе,
їхнє «крючководерство»; «чинодралів» і
віршомазів-панегіристів, які
прислужництвом і підлабузництвом
прагнули здобути високі посади, що давали
добрі прибутки; схоластичну систему
освіти, яка завдавала «спудеям» великих
мук.)**

Основна думка “Всякому місту звичай і права”:

Г. Сковорода сатирично викриває і заперечує весь тогочасний лад як антилюдяний і аморальний; підносить розум та чисте сумління, контрастно протиставляючи їх тогочасному соціальному і побутовому злу.

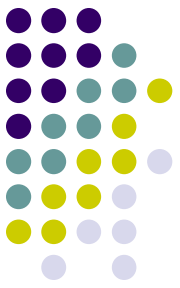

**Жанр “Всякому місту звичай і права”:
Сатиричний вірш, пісня, де поет
представляє й осміює цілу галерею
грішників, що не живуть за своїм
покликанням і ганьблять інших: це
жадібний поміщик, лихвар, брехливі
купець і юрист, підлабузник-
сластолюбець.**

Ідейно-художній аналіз вірша «Всякому місту – звичай і права...»

Тема	сатиричне зображення панів, чиновників, купців, дворянсько-бюрократичної системи управління- недоліків життя тогочасного суспільства.
Ідея	нищівне висміювання і засудження моральних вад тогочасного суспільного суспільства.
Жанр	філософська лірика
Основна думка	Г. Сковорода сатирично викриває і заперечує весь тогочасний лад як антилюдяний і аморальний; підносить примат розуму, контрастно протиставляючи його тогочасному соціальному і побутовому злу: <i>А мне одна только в свете дума, / Как бы умерти мне не без ума.</i>
Композиція	Кожна строфа вірша складається з шести рядків. У чотирьох перших автор відображає ті чи інші риси живої дійсності, а в двох наступних, що звучать як рефрен, протиставляє їм свої роздуми. Спочатку він не повідомляє, яка ж думка «не йдет с ума». Про це дізнаємося з рефрену в передостанній строфі.

Аналіз поезії “Всякому місту – звичай і права”

1. Робота в групах “Коло ідей”.

*Визначити проблеми,
порушені в поезії.*

2. Робота в групах “Обміняйся думками”.

Як ви розумієте слова:

Знаю, що смерть – як коса
замашна,
Навіть царя не обійде вона.
Байдуже смерті, мужик то чи
цар,-
Все пожере, як соломі пожар.
Хто ж бо зневажить страшну її
сталь?
Той, в кого совість, як чистий
кришталь...

Вірш став улюбленою піснею. Пісня цілком відповідала настроям широких мас трудового народу і набула серед них великої популярності. Для пісні «Всякому городу нрав і права» Сковороди характерна простота, народність стилю і мови, які виходять далеко за межі старокнижної поетики. Близькість за формою до народної пісні та актуальність поезії зробили її дуже популярною серед українців.

Вона входила до репертуару кобзарів і лірників не тільки у XVIII, але й у XIX ст., була відома широкому загалу в багатьох рукописних списках. Своєрідно переробив і використав цю пісню для викриття вищої моралі возних і виборних І. Котляревський в п'єсі «Наталка Полтавка». Відгуки цієї пісні також знаходимо у творчості Т. Шевченка.

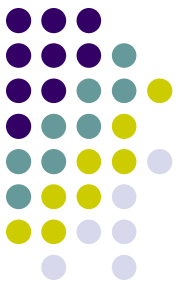
«De Libertate» («Про свободу»).

- Ця поезія не увійшла до збірки «Сад божественних пісень».
- У вірші розкрито мотив вольності, який має подвійне звучання: з одного боку, ліричний герой намагається не втратити власної свободи – «О, якби в дурні мені не пошитись, // Щоб без свободи не міг я лишитись»; а з іншого – висловлює своє ставлення до гетьмана Богдана Хмельницького, називаючи його батьком вольності: «Слава навіки буде з тобою, // Вольності отче, Богдане-герою!».

Отже, особистісне й загальнонаціональне у творі поєднано гармонійно.

- Невелика поезія – 8 рядків – привертає увагу філософським плином думки.

Сковорода заявляє, що порівняння свободи із золотом недолуге, адже «зрівнявши все злото, // Проти свободи воно лише болото».

М.Жулинський:

“Доля дарувала Україні Сковороду, а ми морально зобов’язані вслухатися в його заповіді і жити сьогодні за його величавим посланням: “Знайдімо нове серце. Одягнімося в одягу нових нетлінних надій, в нутро братолюб’я. Тоді нам все живе просвітлиться, весь мир заграє і заскаче. Буде нам щодня великдень, не зайде сонце нам, і місяць не умалиться нам. Ми ж наречемося народом святим, людьми оновлення.”

Хай справдиться його побажання, хай світлою і невмирущою буде пам’ять величного філософа України.”

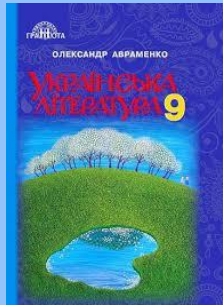
Домашнє завдання

1.

Опрацюйте літературно-критичний матеріал (с.69-72)

2.

Вивчіть напам'ять вірш Г.Сковороди «Всякому місту – звичай і права...» (с.69).

На наступному онлайн-уроці будете розповідати.